

Jaarverslag Bijeneters 2024

Colofon

© Werkgroep Bijeneters Nederland, januari 2025

Tekst en samenstelling:

Hilbert Folkerts

Website: www.bijeneters.nl Mail: info@bijeneters.nl

Fotografie

Foto voorblad: Marcel Klootwijk

Fotografen worden genoemd bij de foto's

Wijze van citeren: Werkgroep Bijeneters Nederland.

De Bijeneter *Merops apiaster* in Nederland en het Duitse grensgebied, Jaarverslag 2024

The European Bee eater *Merops apiaster* in The Netherlands and the German border in 2024

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Methode	4
3	Bijeneters in Europa	5
4	Aankomst van de Bijeneter in Europa	6
5	Aankomst in Nederland	7
6	Verloop van het seizoen	8
7	Invloed van de weersomstandigheden in Europa	8
8	Broedgevallen	9
8.1	Broedgevallen in Nederland	9
8.1.1	Broedgevallen in Limburg	9
8.1.2	Broedgevallen in Groningen	10
8.1.3	Broedgevallen Zeeland	11
8.2	Broedgevallen in het Duitse grensgebied	12
8.3	Broedgevallen België	13
9	Steilwandjes	13
10	Dankwoord	17

1 Inleiding

In Nederland is de Bijeneter een zeldzame broedvogel. De laatste jaren belooft het aantal één tot enkele broedparen. De afgelopen jaren werd er hoofdzakelijk in Limburg gebroed.

In 2011 werd de werkgroep Bijeneters Nederland opgericht. Bij onze oosterburen werd toen al enkele jaren onderzoek gedaan naar de Bijeneter. De reden hiervoor was de forse jaarlijkse toename van het aantal broedparen.

De toename van het aantal broedparen in o.a. Oost-Duitsland was een reden om ook in Nederland onderzoek te doen naar deze vogels. De opwarming van het klimaat is er de oorzaak van dat de Bijeneters hun broedgebied steeds verder naar het noorden verleggen. Kustgebieden in Europa van Portugal tot en met Frankrijk werden de vorige eeuw maar weinig gebruikt als broedgebied. De karakteristiek van het zeeklimaat was hiervoor de reden.

Anno 2024 is er veel veranderd. Ook in Nederland is de Bijeneter nu een vaste broedvogel. Nederland zit op de grens van hun broedgebied. Sinds 2010 broedt de Bijeneter nu jaarlijks in Nederland. Door dit gegeven houden wij de broedgevallen nauwlettend in de gaten om meer inzicht te krijgen in het gedrag en de verspreiding van deze vogels.

De opwarming in vooral Zuid-Europa zal van invloed zijn op de verspreiding van de Bijeneters. Nederland en landen zoals Denemarken, Zweden en Noorwegen, zullen in de toekomst meer te maken krijgen met broedgevallen van de Bijeneters. Het is daarom aannemelijk dat de verschuiving van hun broedgebied naar het noorden toe in de toekomst ook in Nederland merkbaar zal zijn. Dit zal zich waarschijnlijk vertalen in een toename van het aantal broedgevallen.

Evenals voorgaande jaren zijn de gegevens van de broedlocaties in Nederland en het Duitse grensgebied verzameld. In dit jaarverslag vindt u de broedaantallen, lokale weersomstandigheden tijdens de broed- en jongenfase en (indien mogelijk) het aantal uitgevlogen jongen.

2 Methode

De gebieden, waarvan meldingen of waarnemingen van aanwezigheid van Bijeneters zijn binnengekomen worden, voor zover het mogelijk is, door ons bezocht. Ook de gebieden, waar in het verleden broedgevallen zijn geweest hebben onze aandacht. Door een landelijk netwerk van contactpersonen proberen wij zicht te krijgen op het aantal broedparen in Nederland. Meldingen van broedgevallen is een vereiste om tot een nauwkeurige vaststelling te komen van de landelijk aantal broedgevallen. Er zijn echter broedgevallen die niet aangemeld worden. Angst voor verstoring door fotografen en vogelaars ligt hieraan ten grondslag. Op zich is dit vanzelfsprekend en wij ondersteunen deze vorm van geheimhouding dan ook. Het melden van broedgevallen is echter wel de basis voor het bijhouden van een nauwkeurige aantalsontwikkeling in ons land. Dit jaar hebben wij alle bekende broedlocaties tijdens de jongenfase bezocht in de maand juli om het aantal nesten met jongen vast te stellen.

Op 15 april is er een bezoek gebracht aan een locatie in Limburg. Reden hiervoor was het eventuele verwijderen van houtopstand voor de steilwand, om daardoor de wand weer geschikt te maken als broedlocatie.

Op 12 juli is er een bezoek gebracht aan de broedlocatie in Groningen. Op 17, 18 en 19 juli was er een bezoek aan Limburg en het Duitse grensgebied. Tenslotte is er op 23 juli een bezoek aan Zeeland gebracht. Daarnaast is er in Limburg een bezoek gebracht aan veelbelovende broedlocaties.

De bekende broedlocatie in Limburg is twee keer bezocht. Dit afgesloten gebied is in particuliere handen en betreden van dit gebied is verboden. De Werkgroep Bijeneters Nederland heeft, mits met inachtneming van voorzorgsmaatregelen en veiligheidseisen, toegang tot dit gebied om het aantal Bijeneters te monitoren en onderzoek te doen. Omdat in dit gebied zandwinning plaatsvindt, verandert de situatie voortdurend. Desondanks zijn er altijd steilwandjes voorhanden om als broedgelegenheid te dienen. Ongewenst bezoek door vogelaars en fotografen heeft in dit gebied voor zover wij weten niet plaatsgevonden.

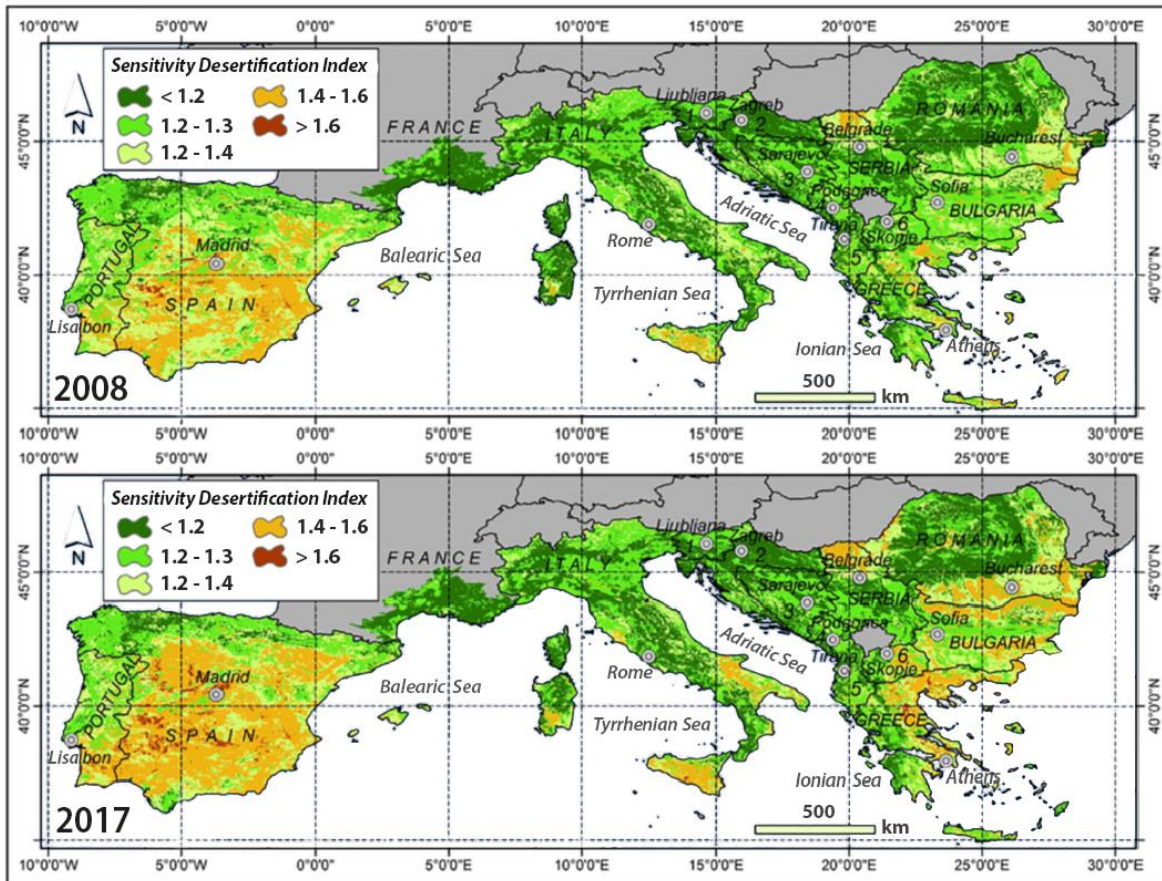
Waarnemingen van Bijeneters uit geheel Nederland worden nauwlettend in de gaten gehouden. Ook het Duitse grensgebied en het grensgebied van België heeft onze aandacht. De locaties, waar Bijeneters voorkomen, maken wij vanwege verstoring gevoeligheid en kwetsbaarheid niet bekend.

De vermelde gegevens van de weersomstandigheden hebben betrekking op lokale stations of stations die in buurt aanwezig zijn. De gegevens hebben betrekking op de weersomstandigheden van 's morgens 8:00 uur tot 's avonds 20:00 uur. Reden hiervoor is dat nachtelijke weersomstandigheden weinig invloed hebben op het voedselaanbod overdag.

3 Bijeneters in Europa

In 1964 werd het eerste broedgeval van de Bijeneter in Nederland vastgesteld. Vanaf 2010 is de Bijeneter een vaste broedvogel in Nederland geworden. Het aantal broedgevallen is jaarlijks nogal wisselend. Een echte oplopende trend is tot op heden niet merkbaar. Het ene jaar komt er op een locatie een aantal broedgevallen voor en het volgende jaar is het minder of is er soms juist een toename te constateren. De oorzaak hiervan is tot op heden onbekend. De uitbreiding van het broedgebied richting het noorden heeft twee oorzaken. De opwarming is een oorzaak, maar ook de toenemende warmte in de Zuid-Europese landen ligt hieraan ten grondslag. Het steeds droger en warmer worden van bepaalde gebieden, bijvoorbeeld in Spanje, is een reden dat het voor de Bijeneters geen geschikt broedgebied meer is. In bepaalde gebieden in Spanje kan zelfs gesproken worden van verwoestijning. Er zijn volgens sommige bronnen voor dit land vooruitzichten dat $\frac{3}{4}$ van het land tot een woestijn wordt omgevormd. Daarnaast zijn er zeer grote gebieden waar irrigatie de intensieve landbouw moet redden. Ook in deze gebieden is een achteruitgang of zelfs het verdwijnen van Bijeneters te zien. Het lijkt er dus op dat gebieden met intensieve landbouw niet in trek zijn bij de Bijeneters. Verwoestijning heeft natuurlijk gevolgen voor de flora en fauna en daardoor natuurlijk ook voor Bijeneters. Als er nagenoeg geen plantengroei meer is, en daardoor ook geen grote insecten meer zijn, zal dat ongetwijfeld een oorzaak zijn dat de Bijeneters deze gebieden gaan mijden en hun heil meer noordwaarts gaan zoeken. In meer delen van Europa is verdroging en vorming van woestijnlandschap een gegeven. De Griekse eilanden, Sicilië en Zuid-Italië hebben ook te lijden onder de warmere weersomstandigheden. Het gevolg is dan ook dat in deze gebieden de aantallen broedende Bijeneters zullen afnemen of zelfs gaan verdwijnen. In de literatuur wordt veelal aangegeven dat het broedgebied van de Bijeneters zich naar het noorden uitbreidt.

Beter geformuleerd zou je kunnen zeggen: Doordat delen van Zuid-Europa door woestijnvorming ongeschikt dreigen te worden als broedgebied voor de Bijeneter, verplaatst het broedgebied van de Bijeneter zich naar het noorden.

Figuur 1 Ontwikkeling verwoestijning 2008 vs 2017

Deze kaart geeft duidelijk aan welke gebieden gevoelig zijn, waar in de toekomst woestijnvorming zal plaatsvinden of al plaatsgevonden heeft. Beangstigend is dat er in 9 jaar tijd er een enorme uitbreiding heeft plaatsgevonden.

Nederland heeft te maken met een zeeklimaat. Dat heeft tot gevolg dat de zomers niet altijd gekenmerkt worden door mooie en bestendige weersomstandigheden. Dit wisselend weerbeeld staat waarschijnlijk een snelle opmars van het aantal broedgevallen in Nederland in de weg. Toch zal door het steeds warmere weerbeeld de verwachting zijn dat op termijn ook in Nederland een langzame groei van de Bijeneters te verwachten is.

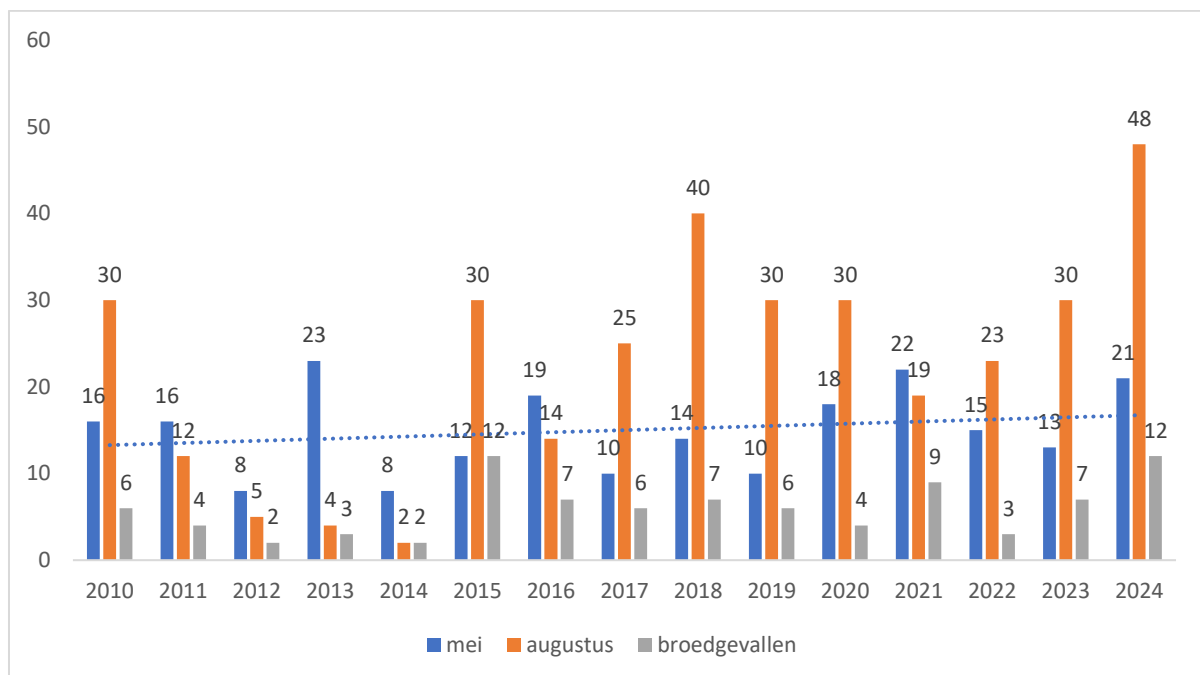
4 Aankomst van de Bijeneter in Europa

Begin april worden de eerste Bijeneters al waargenomen in Spanje. Vervolgens worden omstreeks half april de eerste waarnemingen gedaan in Frankrijk. Vanaf begin mei is België en Nederland bereikt. Of de Bijeneters op hun gemak, of in één ruk naar het noorden trekken is nog onbekend. Wij gaan er echter vanuit dat ze bepaalde gebieden als pleisterplaats gebruiken om op te vetten om vervolgens verder naar het noorden te trekken. Het is echter wel een feit dat de Bijeneters bij aankomst in Nederland al vrij snel beginnen met baltsen en het graven van hun nestgangen.

5 Aankomst in Nederland

In Nederland werd op 29 april de eerste waarneming van een Bijeneter gedaan op Terschelling. In de maand mei komt vervolgens het merendeel van de Bijeneters in Nederland aan. Dit jaar werden er veel Bijeneters waargenomen. Vermeldenswaard is dat er ook enkele grotere groepen werden waargenomen.

Op 2 mei werd in Utrecht al een melding gedaan van 10 stuks, op 12 mei op Texel 17 stuks, ook op 12 mei een groep van 12 stuks op Schiermonnikoog (een gedeelte van de groep van Texel?), op 17 mei een groep van maar liefst 21 stuks bij Breskens en op 24 mei 12 stuks bij Steenwijk. Evenals voorgaande jaren blijkt echter dat veel van de Bijeneters doortrekken omdat het zich niet vertaalt naar de aantallen broedgevallen in Nederland.

Figuur 2 Waarnemingen van groepen Bijeneters in Nederland en het aantal broedgevallen.

De aantallen waargenomen Bijeneters (grootste groepen) in de maand mei bij aankomst in Nederland zijn in de bovenstaande grafiek verwerkt. Tevens zijn ook de grootste waargenomen groepen in de maand augustus verwerkt. Duidelijk is te zien dat grote groepen in mei geen garantie zijn voor meer broedgevallen in Nederland. Wel is er een overeenkomst met het totaal aantal waargenomen Bijeneters en het aantal broedgevallen. Zowel in het jaar 2015 als in 2024 werden er veel waarnemingen in de maand mei gedaan wat resulteerde tot het aantal broedgevallen van 12 stuks in beide jaren. Ook het aantal broedgevallen geeft geen duidelijk beeld wat betreft de groepen Bijeneters die na het broedseizoen zijn waargenomen.

De maand augustus, waarin de Bijeneters zich opmaken voor de trek naar Afrika, geeft hetzelfde beeld te zien. Van een duidelijk patroon is geen sprake. Wel is er een overeenkomst met het aantal broedgevallen in de regio en het aantal waargenomen Bijeneters na de broedtijd. Al jaren worden er groepen Bijeneters gezien in de omgeving van het Roerdal. De laatste jaren komen hier echter volgens waarnemers geen broedgevallen voor. Wel zijn er broedgevallen in het nabije Duitse grensgebied. Schijnbaar verzamelen de vogels met hun jongen zich op voor hun geschikte plaats om zich op te maken voor de trek naar het zuiden. Dit beeld zien wij de afgelopen twee jaren ook in Zeeland. Het is echter niet vast

te stellen of het vogels uit de omgeving betreft of vogels die van elders komen en zich aansluiten bij de “lokale” vogels.

De grootste groep Bijeneters werd in augustus in Zeeland waargenomen, namelijk 48 stuks. Dit is voor Nederland een record. Nog nooit in de geschiedenis is er zo'n grote groep Bijeneters waargenomen. Op andere locaties werden er ook groepen Bijeneters geteld, namelijk groepen van 30 en 35 stuks in Limburg. Waarschijnlijk zijn dit dezelfde Bijeneters geweest. In zekere zin is er dus wel een overeenkomst tussen het aantal waarnemingen van groepen Bijeneters en de broedgevallen in de omgeving in zowel Zeeland als Limburg.

Op 28 augustus werd er in Limburg nog een groep van 35 Bijeneters waargenomen. Na die tijd werden er nog slechts een enkele waarneming gedaan. In september werd er nog 3 keer een waarneming gedaan van een enkel exemplaar.

6 Verloop van het seizoen

Het voorjaar in Nederland was bijzonder nat. Wij waren daarom benieuwd of dat van invloed was op de instroom van de bijeneters in mei. Hiervan was echter geen sprake en een afwijkend patroon in vergelijking met voorgaande jaren was niet vast te stellen. Ook dit seizoen kwamen de meldingen van de aanwezigheid van Bijeneters in hun broedgebieden rond half mei binnen. Evenals vorig jaar zag het er naar uit dat de drie broedlocaties van vorig jaar ook dit seizoen weer bezet zouden worden. Een melding van een grote groep Bijeneters op een nieuwe locatie in Limburg was in eerste instantie hoopvol, echter na enkele dagen op deze locatie te zijn verbleven, trokken de vogels verder en van broedgevallen is het niet gekomen. Ook uit andere delen van Nederland, buiten de broedlocaties van vorig jaar om, leek het er niet op dat zich op nieuwe locaties Bijeneters gevestigd hadden.

7 Invloed van de weersomstandigheden in Europa

De maanden mei, juni en juli zijn voor de Bijeneters belangrijk. Tijdens de trek vanuit Afrika naar het noorden spelen lokale weersinvloeden voor veel vogelsoorten en dus ook voor Bijeneters een rol. Wel is gebleken dat het ene jaar een aantal Bijeneters terugkeren naar hun broedgebieden van de voorgaande jaren, maar dat het andere jaar dezelfde broedgebieden verstoken blijven van Bijeneters.

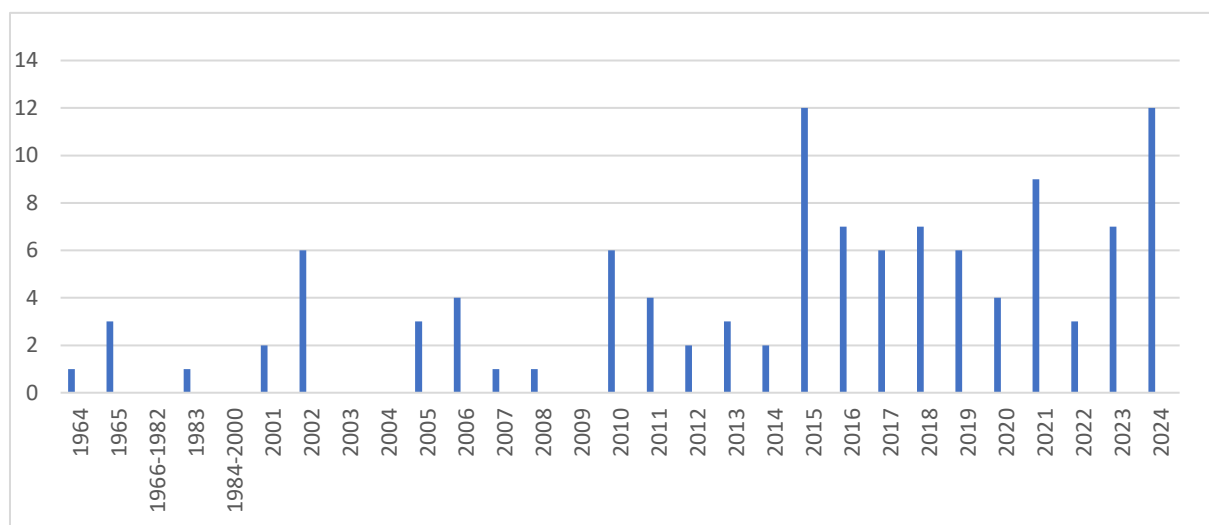
Daarnaast is ook bekend dat er broedlocaties zijn, waar in het verleden broedgevallen zijn geweest om dan gevolgd te worden door een paar jaar van afwezigheid, om dan weer opnieuw broedgevallen te mogen begroeten. Door het wisselend aantal broedparen in Nederland is het waarschijnlijk dat weersomstandigheden in de zuidelijke Europese landen van invloed kunnen zijn op het vestigen van de Bijeneters in Nederland. Echter duidelijk zicht op dit gegeven is er niet. Mochten weersomstandigheden in de Zuidelijke Europese landen bepalend zijn (en welke zijn dan bepalend?) voor het vestigen van de Bijeneters in Nederland, dan zal er gekeken moeten worden naar die weersomstandigheden. Vervolgens moet antwoord gevonden worden op welke weersomstandigheden in bijv. Spanje en Frankrijk de Bijeneters doen besluiten om het noordelijker te zoeken.

De weersomstandigheden in mei in Nederland hebben weinig invloed op de Bijeneters. Wij hebben geen relatie kunnen ontdekken waarom het ene jaar in mei weinig Bijeneters worden waargenomen, terwijl zoals dit jaar weer veel waarnemingen in mei gedaan werden. Spanje kende een natte aprilmaand. Dit zou een reden geweest kunnen zijn dat er een toename was te constateren van Bijeneters in noordelijke landen. Tijdens de vestiging van de Bijeneters in Nederland in de maand mei kunnen de weersomstandigheden verschillen. Er is geen relatie te ontdekken of de weersomstandigheden invloed hebben op de vestiging van Bijeneters.

8 Broedgevallen

8.1 Broedgevallen in Nederland

Dit jaar waren er minimaal 12 broedgevallen in Nederland. Hiermee is het recordjaar van 2015 geëvenaard. Het broedgeval op de grens met Duitsland is hierin meegerekend. Van de 12 broedgevallen is één broedgeval in Zeeland mislukt en waarschijnlijk ook een broedgeval in Groningen. Het aantal uitgevlogen jongen is echter niet bekend. Om dit wel vast te kunnen stellen zijn langdurige observaties per locatie noodzakelijk. In het aangrenzende Duitse gebied zijn door ons minimaal 6 broedgevallen vastgesteld. Samenvattend was 2024 dus een goed jaar voor de Bijeneters.

Figuur 3 Ontwikkeling broedgevallen in Nederland

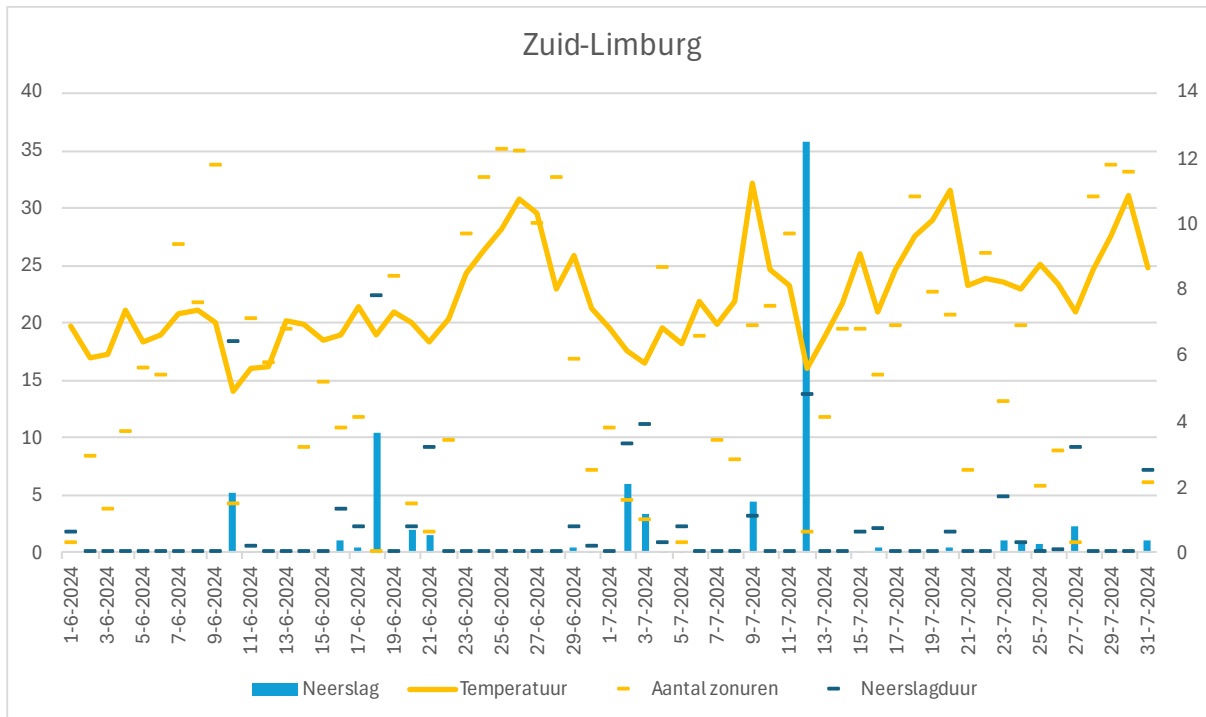
8.1.1 Broedgevallen in Limburg

Op 10 mei werden de eerste Bijeneters op de vaste broedlocatie in Limburg waargenomen. Het bleek, evenals vorig jaar, om slechts één broedpaartje te gaan. Later in mei werden meldingen gedaan van 3 stuks en zelfs één keer een melding van 4 stuks, maar tijdens het broedseizoen werden er steeds maximaal 2 Bijeneters gezien. Na lang observeren werd de nestlocatie vastgesteld in een gedeelte van het gebied waar nog niet eerder Bijeneters hadden gebroed.

We kregen een melding van de aanwezigheid van een paartje Bijeneters in een groeve op de grens met Duitsland. In mei werden er paringen waargenomen zodat wij ervan uit konden gaan dat ze hier ook gingen broeden. Later in het seizoen werd dit ook bevestigd. Deze locatie ligt in Duitsland. De andere kant van de groeve grenst aan Nederland. Je zou kunnen stellen dat de nestgang op Duits gebied ligt en de nestholte in Nederland.

Op 17 en 18 juli werd tijdens een werkbezoek deze beide locaties bezocht. In eerste instantie werd er tijdens ons bezoek van ongeveer 2 uur op de vaste broedlocatie geen bijeneters waargenomen. Wij gingen ervan uit dat de Bijeneters verdwenen waren. De tweede dag is er nogmaals een bezoek gebracht aan deze locatie. Tot onze verbazing werden er twee bijeneters waargenomen die aan het jagen waren. Ook werd de locatie, waar zich het nest bevond, aangevlogen en konden we vaststellen dat er op deze locatie jongen werden gevoerd. Op de grenslocatie, waar voor het eerst Bijeneters broedden,

werden ook voedselvluchten uitgevoerd. Wij gaan ervan uit dat op deze beide locaties jongen zijn uitgevlogen. In andere veel belovende gebieden, waarvan meldingen van aanwezige bijeneters in mei waren binnengekomen, is ook gekeken naar de aanwezigheid van Bijeneters maar dit heeft niets opgeleverd. Er waren dus twee geslaagde broedgevallen. Het broedgeval op de grens met Duitsland is meegerekend.

Figuur 4 Weersomstandigheden in Limburg in juni en juli

De neerslag in mm en de temperatuur staan op de linker y-as. De rechter y-as is voor de neerslagduur en het aantal zonuren. De grafiek geeft de weersomstandigheden aan van 8:00 tot 20:00 uur.

Deze maand kende 24 dagen zonder neerslag. Tijdens de overige 7 dagen waren er 5 dagen met neerslag van geen betekenis. Alleen op 10 en 18 juni viel er overdag regen, respectievelijk 5,5 en 11,5 mm.

De temperatuur gaf een vrij normaal verloop te zien. Alleen op 10 juni was het koud met een temperatuur van nog geen 15°. Daarentegen was het op 26 en 27 juni warm met een temperatuur van boven de 30°.

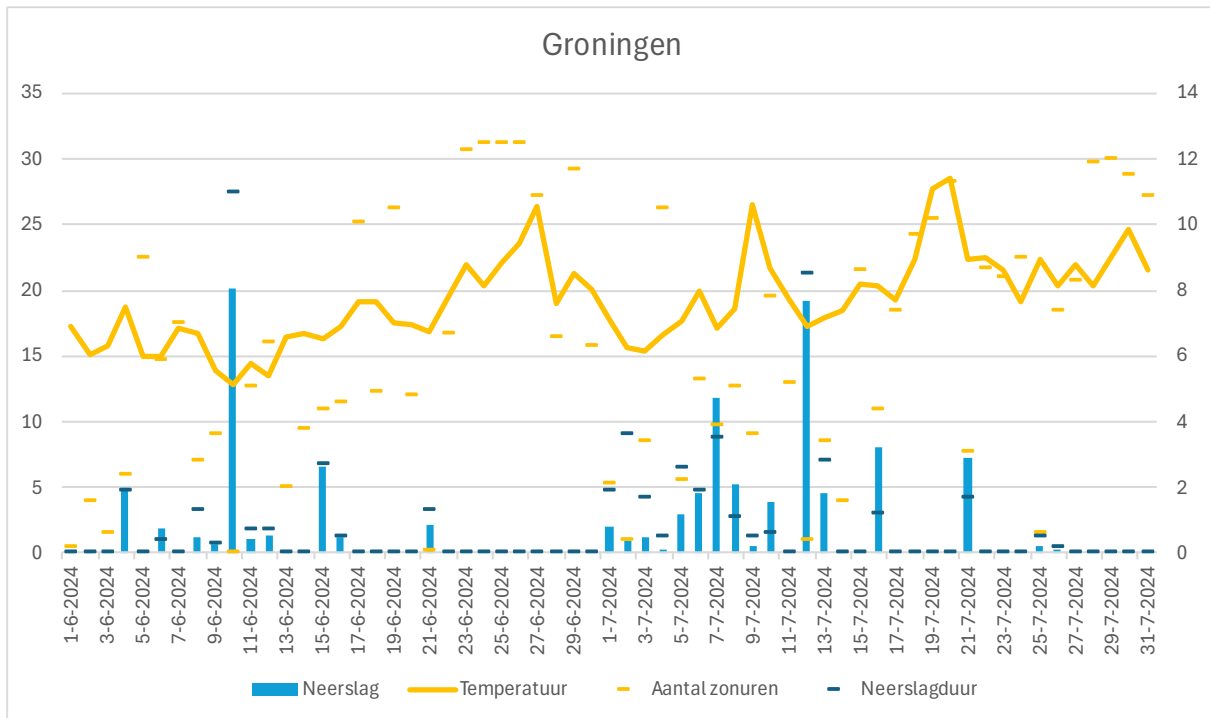
De weersomstandigheden in de maand juli gaven tijdens de jongenfase een redelijk stabiel beeld te zien. Op 5 dagen scheen de zon onophoudelijk. De overige dagen was het af en toe bewolkt. Op 12 juli zorgde een regenfront ervoor dat het gedurende 6,5 uur overdag regende.

8.1.2 Broedgevallen in Groningen

In Groningen waren dit jaar weer Bijeneters bij hun broedlocatie waargenomen. Ze broeden in een voor het publiek afgesloten gebied. Ook wij hebben geen toegang. Door de bosrijke omgeving, waardoor de broedlocatie door bomen en struiken aan het oog is onttrokken is, wordt het moeilijk om het juiste aantal broedgevallen vast te stellen. Dit seizoen hebben wij een tijd zitten posten om een inschatting te kunnen maken van het aantal rondvliegende Bijeneters. Dit was door bosrijke omgeving een hele opgave. Het maximale aantal Bijeneters wat wij gelijktijdig zagen vliegen was 4 stuks wat duidt op maximaal 2 broedparen. Dit is echter een minimale schatting. Volgens meldingen van vogelaars zou het

mogelijk kunnen zijn dat ook elders in het gebied nog een broedgeval of broedgevallen waren. Dat is helaas niet met zekerheid te stellen.

Later in het seizoen kregen wij de informatie binnen dat het inderdaad om 2 broedgevallen ging en dat er 4 jongen zijn uitgevlogen. Voor dit jaar houden wij het erop dat in het gehele gebied 2 broedparen aanwezig waren.

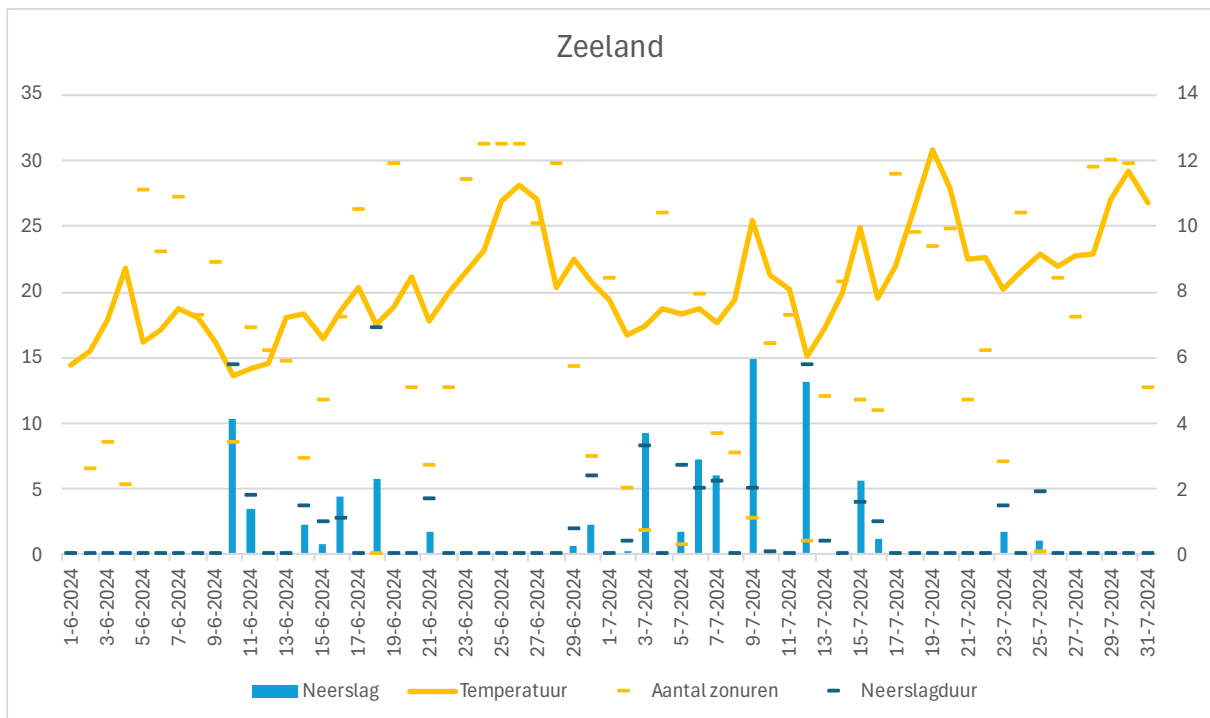
Figuur 5 Weersomstandigheden in Groningen in juni en juli.

De neerslag in mm en de temperatuur staan op de linker y-as. De rechter y-as is voor de neerslagduur en het aantal zonuren. De grafiek geeft de weersomstandigheden aan van 8 tot 20.00 uur.

8.1.3 Broedgevallen Zeeland

In mei kregen wij de melding van de aanwezigheid van ongeveer 20 Bijeneters op de locatie waar ze vorig jaar hadden gebroed. Er werd door de Bijeneters al volop gegraven om hun nesten te maken en dus waren de vooruitzichten voor deze locatie bijzonder goed te noemen. Nog nooit hebben wij in Nederland zo'n grote groep Bijeneters op één locatie gehad die, zoals het leek, ook tot broeden zouden overgaan. Een voor Nederlandse begrippen bijzondere gebeurtenis. In juli tijdens de jongenfase kwam meer duidelijkheid over het juiste aantal broedparen. Nog steeds werden er diverse Bijeneters waargenomen en ook werd er nu gekeken naar de nestlocaties. Op zeker 8 locaties werden de nesten gevonden. Jammerlijk lagen voor één nestgang kapotte eieren. Predatie zal de oorzaak geweest zijn. Opvallend was dat de nesten over ongeveer 300 meter verspreid lagen. Bijzonder was ook, althans voor Nederlandse begrippen, dat zeker 4 nesten in een talud gegraven waren en niet in een steilwandje. Het ontbreken van benodigde steilwandjes zal hieraan ten grondslag liggen. Op 23 juli is er door de

werkgroep een bezoek gebracht aan deze locatie. Met twee personen van de terrein behorende instantie hebben wij op afstand gekeken naar de nestlocaties. Op 7 locaties werden de jongen gevoerd. Later in het seizoen, toen de jongen al uitgevlogen waren, werden er in de omgeving een groep van maximaal 48 Bijeneters waargenomen. Het kan zijn dat Bijeneters uit andere gebieden zich bij de lokale vogels gevoegd hebben.

Figuur 6 Weersomstandigheden in Zeeland in juni en juli.

De neerslag in mm en de temperatuur staan op de linker y-as. De rechter y-as is voor de neerslagduur en het aantal zonuren. De grafiek geeft de weersomstandigheden aan van 8 tot 20.00 uur.

8.2 Broedgevallen in het Duitse grensgebied

Tijdens ons bezoek op 17 en 18 juli werd evenals de voorgaande jaren gekeken naar de broedgevallen net over de grens in Duitsland. In een groeve, waar al jaren broedgevallen van Bijeneters zijn vastgesteld en waar wij vorig jaar volgens onze waarnemingen 2 broedgevallen hadden, kwamen nu 4 paartjes voor die voedselvluchten uitvoerden naar hun nesten. De nestgangen zelf waren niet te zien. Na deel was het komen en gaan van trucks en graafmachines. De Bijeneters bleven echter constant hun jongen voeren en dus wij gaan ervan uit dat deze broedgevallen succesvol zijn geweest. Doordat de groeve nog actief is, heeft het als voordeel, dat het gebied is afgesloten voor publiek. Opvallend waren de nestlocaties. Er waren 3 nesten waarvan hun nestgangen gericht waren op het noordoosten en 1 op het noordwesten. Zoals beschreven in voorgaande jaarverslagen is er voorkeur voor nesten die gericht zijn op het zuiden tot het westen. Dit jaar was daar dus op deze locatie geen sprake van.

Op een andere locatie, waar twee jaar geleden minimaal 8 broedparen en vorig jaar nog 5 broedparen voorkwamen, werd door ons dit jaar 1 broedpaartje waargenomen. Door tijdgebrek kan het zijn dat wij een broedgeval gemist hebben. Ook deze nestgang was op het noordnoordwesten gericht.

Op de derde locatie kwam evenals vorig jaar weer een broedgeval voor. Ook hier werden voedselvluchten uitgevoerd naar het nest. Opvallend was dat een meter of 50 verwijderd van het nest een fiets stond. Na enig speurwerk ontdekten wij een schuilhut in de struiken niet ver verwijderd van het nest. Een fotograaf zal hier ongetwijfeld zijn intrek hebben genomen. Daar dit broedgeval in de voorgaande jaren niet bezocht werd door vogelaars en fotografen, waren de Bijeneters geen mensen gewend. In eerste instantie dachten wij de voorgaande jaren dat de Bijeneters hun nest hadden gegraven in een hoge steilwand. Op een afstand van 200 meter hielden wij deze wand in de gaten maar er werden geen voedselvluchten waargenomen. Toen wij verder van de wand verwijderd waren tijdens het verlaten van deze locatie bleek dat de Bijeneters hun nest niet in de steilwand hadden gegraven maar in een klein wandje links ervan. Van grote afstand konden wij de nestlocatie vaststellen. De Bijeneters van de broedgevallen in de groeve waarin gewerkt werd, waren waarschijnlijk activiteiten van mensen gewend, dat in tegenstelling tot deze locatie, waar zelden iemand komt. De Bijeneters hadden hier meer een teruggetrokken levenswijze. Verstoring door fotografen of vogelaars kan dan in zo'n geval nadelig uitpakken.

Volgens de berichten uit Duitsland schijnt het dit jaar een goed jaar geweest te zijn voor de Bijeneters. In 3 deelstaten was er een toename van het aantal broedparen. Een totaalbeeld van het hele land is er nog niet maar de verwachting is dat er weer een toename van het aantal broedgevallen is geweest (info de heer A. Bastian).

8.3 Broedgevallen België

Omdat de Bijeneters vanuit het zuiden naar ons land trekken, kan de ontwikkeling van het aantal broedparen in België van invloed zijn op de Nederlandse populatie. Uitbreiding van het aantal broedparen in België wordt nog niet gezien. Sterker nog, het aantal broedparen in Nederland is hoger dan in België. Omdat het broedgebied van de Bijeneter naar het noorden uitbreidt (verplaatst), zou je verwachten dat bij onze zuiderburen meer broedgevallen aanwezig moesten zijn. Hier is echter tot op heden geen sprake van. Wel zou het mogelijk kunnen zijn dat niet alle broedgevallen gemeld worden zodat het werkelijke aantal broedgevallen hoger ligt. Wij moeten echter uitgaan van de daadwerkelijke aangeelde broedgevallen. Dit jaar kwamen op twee locaties in de provincie Luxemburg Bijeneters voor. Op één locatie waren er twee broedverdachte paartjes. Of die succesvol waren is niet bekend. Op een andere locatie kwamen ook twee paartjes voor waarvan zeker één nest succesvol was met vier uitgevlogen jongen.

9 Steilwandjes

Nu we al jaren de broedgevallen van de Bijeneters in kaart brengen en de meeste locaties ook bezoeken, is de verscheidenheid van de locaties van de nesten opvallend te noemen. Van steilwanden van 10 meter hoog tot, zoals de laatste 2 jaar ook het geval is, gewoon in een talud. Zoals vorig jaar vermeld in het jaarverslag, hebben de steilwandjes van één meter tot 2 meter hoog toch de voorkeur. Wel is gebleken dat een verscheidenheid van wandjes kunnen dienen als broedgelegenheid van de Bijeneter. In het Duitse grensgebied troffen wij broedgevallen aan in een wandje van amper een halve meter hoog. In Zeeland hadden enkele paartjes hun nesten in het talud gegraven en was er helemaal geen sprake van een wandje. In zandafgravingen in Limburg kwamen nesten voor in metershoge wanden. Het geeft aan dat de Bijeneters niet erg kieskeurig zijn met het uitzoeken van hun nestlocatie.

Wel is gebleken dat ze meestal terugkeren naar nestlocaties die ze de het voorgaande jaar of jaren gebruikt hebben. In Limburg en het Duitse grensgebied worden al jaren op vaste locaties broedgevallen

van de Bijeneter vastgesteld. Het aantal broedparen verschilt echter wel. Dit verschijnsel is vreemd omdat de meeste broedgevallen succesvol waren, waardoor je zou verwachten dat er een meer gelijkmatig terugkerend aantal jaarlijkse broedgevallen zou zijn. In Limburg broeden nu al jaren Bijeneters op dezelfde locatie, dit echter met een vaak verschillend aantal broedparen. Dit verschijnsel komt ook voor in het Duitse grensgebied. In 2021 was er op een locatie 1 broedgeval, in 2022 waren er dat er 8, in 2023 5 broedgevallen en dit jaar slechts 1 broedgeval. Dit is wel het minimale aantal omdat wij door tijdgebrek geen langere observaties konden uitvoeren. In Zeeland kwamen op een locatie in 2016, 2017 en 2018 broedgevallen met wisselende broedsucces voor. Vanaf die tijd kwamen er een aantal jaren geen broedgevallen voor. Oorzaak zou kunnen zijn dat niet alle broedgevallen succesvol waren. Deze redenering staat echter weer haaks op de broedgevallen van de voorgaande jaren in vooral het Duitse grensgebied. Hier waren de meeste broedgevallen succesvol maar toch kwamen er in de volgende jaren minder broedpaartjes voor. In 2023 werden in Zeeland 3 broedgevallen vastgesteld. Dit jaar kwamen hier zelfs 8 broedgevallen voor. Samenvattend geeft het aan dat een voorspelling van het aantal broedgevallen voor het komende seizoen op basis van die in vorige seizoenen ondoenlijk is.

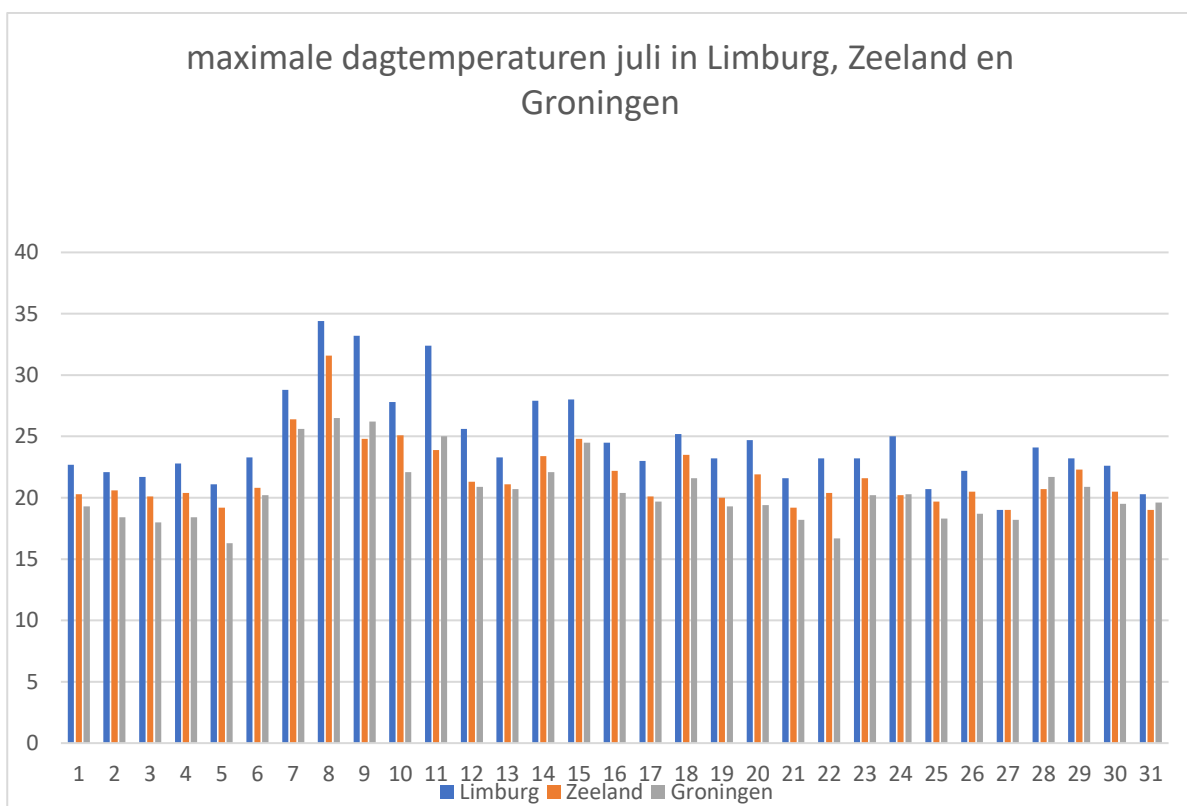

Figuur 7 Steilwandje?

De broedgevallen van de Bijeneters in de afgelopen jaren geven een wisselend beeld te zien wat betreft de locaties van de broedgevallen. Voor zover bij ons bekend hebben er nog geen Bijeneters gebroed in de provincies Gelderland, Utrecht en Brabant. Omdat de Bijeneter een warmteminnende soort is, zou je verwachten dat de gebieden met de hoogste dagtemperaturen hun voorkeur zouden hebben. In Nederland is dat overduidelijk de provincie Limburg. Nu broeden er al jaren Bijeneters in Limburg.

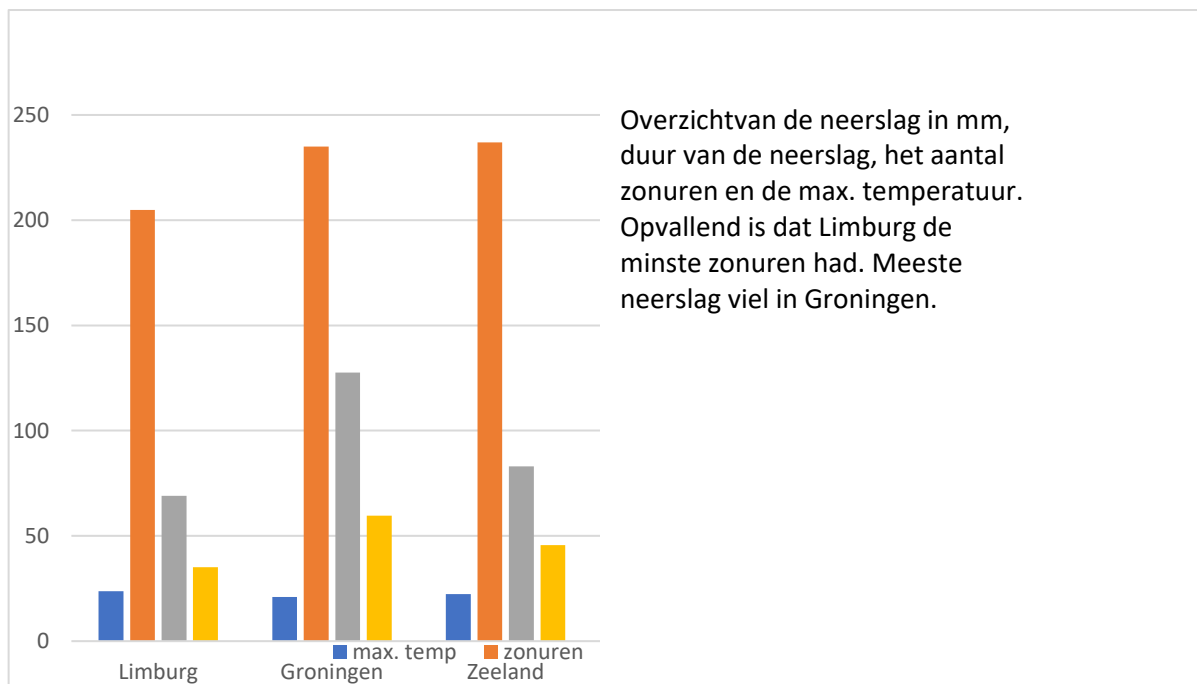
Echter ook in andere delen van Nederland, met lagere dagtemperaturen, treffen wij broedgevallen aan. Dit geeft aan dat er meer redenen aan ten grondslag liggen aan het tot broeden komen van de Bijeneter.

Vanuit het zuiden trekken Bijeneters naar het noorden. Gezien het aantal waarnemingen in het voorjaar lijkt het erop dat er een trekroute loopt langs de kust. Dit zal ongetwijfeld het aantal broedparen in de kuststreken verklaren. De broedparen in Limburg hebben waarschijnlijk een andere route naar het noorden. Naar alle waarschijnlijkheid hangt het aantal broedparen in deze regio af (uitbreiding?) van het aantal broedgevallen bij onze oosterburen. In het aangrenzende gebied van Limburg in Duitsland komen net over de grens al jaren broedgevallen voor. Vreemd is dat ze aan de Nederlandse kant van de grens de laatste jaren niet gebroed hebben terwijl het biotoop en natuurlijk ook de weersomstandigheden precies hetzelfde zijn.

Figuur 8 Maximale dagtemperaturen in juni en juli in Limburg, Zeeland en Groningen

Overduidelijk is te zien dat de maximale dagtemperaturen in Limburg hoger liggen dan in de rest van Nederland.

Figuur 9 Neerslag, zonuren en maximale temperatuur in juli in Limburg, Groningen en Zeeland

In Nederland is geen duidelijk beeld van de voorkeur die Bijeneters hebben. Het lijkt er wel op dat intensieve landbouw-, veeteelt- en waterrijke gebieden niet in trek zijn. De voedselsituatie zal hieraan ten grondslag liggen. In deze gebieden zijn grote insecten namelijk minder voorhanden dan in extensieve- of natuurgebieden, waar meer variatie qua begroeiing nu eenmaal aantrekkelijker is voor grote insecten. De broedgevallen van de afgelopen jaren geven een wisselend beeld te zien wat betreft de biotopen van de broedlocaties. Broedgevallen zijn er geweest in bosrijke gebieden, weidelandschap, en natuurgebieden. Wel kunnen wij stellen dat landbouwgebieden, zoals Flevoland, Oost-Groningen en Oost-Drenthe tot nu toe niet in trek zijn. Dit geldt ook voor waterrijke gebieden, zoals de merengebieden in diverse provincies. Zelfs in Limburg bij de vele grindafgravingen langs de Maas met voldoende geschikte broedlocaties, zijn tot op heden geen broedgevallen voorgekomen.

Het jaarlijks wisselend aantal broedgevallen in Nederland op een locatie zal waarschijnlijk te maken hebben met het voedselaanbod. Dit verschijnsel komen wij ook tegen in bijv. Noord-Duitsland en Denemarken. Ook hier komen wisselende aantallen broedvogels voor. Buiten het klimaat om zal ook in deze gebieden de voedselsituatie waarschijnlijk de reden zijn die een jaarlijkse vaste vestiging van een aantal broedparen op één locatie in de weg staan. Ook geslaagde broedgevallen zijn tot op heden in Nederland en in het Duitse grensgebied geen garantie dat de volgende jaren Bijeneters terugkeren naar de broedlocatie. Bij geslaagde broedgevallen is tot op heden de kans echter wel groter dat ze terugkeren, maar ook dan zien wij vaak een schommelend beeld in het aantal broedparen.

10 Dankwoord

Diverse personen en organisaties hebben dit jaar weer meegewerkt om een duidelijk beeld van de Bijeneters in Nederland te krijgen. Wij willen dan ook onze dank uitbrengen aan de terreineigenaar, die ons de mogelijkheid heeft gegeven om ons onderzoek te verrichten. Ook willen wij onze dank uitbrengen aan de contactpersonen Paul Evers, Nicky Hulsbosch, Patrick Lemmens, Anja van Halbeek, Marcel Klootwijk en Theo Linders die ons regelmatig van informatie hebben voorzien. Daarnaast willen wij Vogelbescherming Nederland (die het project financiert), donateurs, SOVON, Waarneming.nl en iedereen, die hun waarnemingen hebben doorgegeven, bedanken voor hun medewerking.